

Голові Разової спеціалізованої вченої ради
Запорізького національного університету,
доктору юридичних наук, професору
Єрмоленко Дмитру Олександровичу

ВІДГУК

**офіційного опонента - доктора юридичних наук, професора
Щербанюк Оксани Володимирівни на дисертацію Черповицької Інни
Юріївни на тему «Теоретико-правові засади комунікації громадянського
суспільства й судової влади в Україні», подану на здобуття освітньо-
наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право, за
спеціальністю 081 Право**

Актуальність теми дисертаційного дослідження І.Ю. Черповицької зумовлена ключовими викликами, пов'язаними з демократичними реформами, низькою довірою до судів, інтеграцією до ЄС та впливом війни. Ця тема є критично важливою для забезпечення верховенства права, прозорості та ефективного врядування. Факторами є низька довіра до судової системи та потреба в прозорості. Комунікація з громадянським суспільством є інструментом для підвищення прозорості та інформування про діяльність судів. У 2025 році Вища рада правосуддя затвердила Комунікаційну стратегію на 2025–2029 роки, яка акцентує на діалозі з громадянським суспільством, медіа та громадськістю для відновлення довіри. Конституційний Суд України також працює над посиленням комунікації через оновлення сайту, брифінги та стратегію на 2026–2030 р., щоб протидіяти дезінформації та зміцнити легітимність. Наступним фактором, що визначає актуальність досліджуваної проблематики є ключова роль у судовій реформі та євроінтеграції. Громадянське суспільство активно впливає на судові реформи, зокрема через моніторинг корупції та адвокацію законодавчих змін. У 2025 році це набуває особливого значення в контексті переговорів з ЄС, де незалежність судової влади є умовою інтеграції. У контексті війни з росією комунікація між громадянським суспільством і судовою владою є критично

важливою для документування воєнних злочинів, забезпечення справедливості та антикорупційного нагляду за реконструкцією. Крім того, війна посилила роль громадянського суспільства у гуманітарних і правозахисних ініціативах, що вимагає координації з судовою владою, яка сприяє демократичному розвитку, забезпечуючи підзвітність судів та захист прав людини.

Саме тому тема дисертації **Черповицької Інни Юріївни**, є актуальною і своєчасною, адже належна комунікація громадянського суспільства і судової влади в Україні постає потужним чинником утвердження принципу верховенства права, наближення України до європейського правового простору та подальшої розбудови повоєнної України.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертаційному дослідженні є достатньо обґрунтованими. Дисертанткою використано широку джерельну базу, яку складають вітчизняні та міжнародні нормативно-правові акти, законодавство зарубіжних країн у сфері комунікації громадянського суспільства і судової влади, наукові праці вчених, які зробили вагомий внесок у дослідження комунікації громадянського суспільства й судової влади.

У роботі чітко визначено об'єкт і предмет дослідження. Сформульовані авторкою мета і завдання дослідження уможливили шляхом комплексного аналізу охарактеризувати теоретико-правові засади комунікації громадянського суспільства і судової влади в Україні та обґрунтувати напрями й засоби їх оптимізації в контексті сучасних викликів.

Структура дисертації відповідає тим завданням, які поставила авторка перед собою (с.18). Зокрема розділ 1 дисертації присвячений теоретико-методологічним засадам дослідження комунікації громадянського суспільства і судової влади. Шляхом узагальнення й систематизації джерел Черповицька І.Ю. критично визначила основні напрями й аспекти досліджуваної проблеми, виокремила проблемні питання, демонструючи високий рівень самостійної наукової діяльності та занурення в проблеми комунікації громадянського суспільства і судової влади в Україні. Авторка виявила здатність працювати в міждисциплінарному полі, поєднуючи обґрунтовані вченими положення й

висновки щодо функціонування і взаємодії громадянського суспільства і судової влади у межах загальної теорії права, конституційного права, науки судові та правоохоронні органи України.

Дисертанткою доведено, що впродовж тривалого часу безпосередньо питання комунікації громадянського суспільства й судової влади не були предметом осмислення та дослідження. Водночас, ідеї взаємного зв'язку суспільства й судової влади імпліцитно містяться у положеннях про взаємозв'язок інтересів індивіда, суспільства й держави, громадянського суспільства і правосуддя, справедливості законів як утілення спроможності забезпечити гармонію особистих і суспільних інтересів, які глибоко вкорінені в історії філософсько-правової думки.

Надалі, у розділі 2 Черповицька І.Ю. зосереджує увагу на загальнотеоретичній характеристиці правових засад комунікації громадянського суспільства і судової влади. При написанні роботи дисертантка опрацювала відповідний масив вітчизняної та міжнародно-правової літератури, використала акти органів ООН, ЄС, Ради Європи, ЄСПЛ, які стосуються питань транспарентності судової влади, принципів гласності, відкритості, комунікації судової влади і громадянського суспільства, права людини до доступу до інформації. Логічним продовженням стали підрозділи присвячені дослідженню природи і змісту комунікації та характеристиці основних напрямів комунікації громадянського суспільства і судової влади.

Завершується дисертація розглядом сучасного зарубіжного досвіду комунікації громадянського суспільства і судової влади та обґрунтуванням напрямів і засобів оптимізації комунікації громадянського суспільства і судової влади в Україні в умовах сучасних викликів. Черповицькою І.Ю. встановлено, що в сучасних зарубіжних країнах відсутній єдиний підхід щодо напрямів, форм і змісту комунікаційних стратегій, зокрема в окремих країнах розроблено й прийнято стратегії комунікації судової влади (зокрема - Литва, Латвія, Сербія), в інших країнах комунікаційні стратегії інтегровані у загальну стратегію судової системи (Нідерланди) та доведено, що в сучасних зарубіжних країнах планування комунікативної діяльності судової влади, окремих судів і громадянського суспільства здійснюється з урахуванням контексту конкретної

національної держави та судової системи, їх специфічних рис, комунікативних навичок та викликів, а також комплексу політичних, економічних, соціальних, правових, ідеологічних, культурних та інших аспектів, які різною мірою впливають на функціонування громадянського суспільства, діяльність судової влади та її сприйняття у суспільстві. Обґрунтовуючи напрями та засоби оптимізації комунікації громадянського суспільства і судової влади в Україні дисертантка слушно наголошує, вони що обумовлені сучасними викликами та тісно пов'язані з формуванням нової концепції інформаційної відкритості правосуддя, що передбачає забезпечення публічності та гласності судової влади, підвищення довіри до неї, а також впровадження сучасних технологій, що дозволяють удосконалювати взаємодію та зворотний зв'язок між інститутами судової влади та широкою громадськістю

У висновках до дисертації, як і належить, сформульовано найбільш важливі положення щодо теоретико-правових засад комунікації громадянського суспільства і судової влади в Україні.

Характеризуючи дисертацію Черповицької І.Ю. слід наголосити, що її текст підтверджує здатність авторки, застосовуючи різноманітні предметно обумовлені методологічні підходи, засоби і методи пізнання, логічно й послідовно аналізувати і викладати матеріал, формулювати виважені висновки, аргументуючи авторський підхід до вирішення проблем.

На увагу заслуговує, що дисертаційне дослідження виконано в межах планів наукових досліджень Запорізького національного університету на 2016-2020 та 2020–2025 роки, проєктів прикладних досліджень з фінансуванням за рахунок коштів Державного бюджету України «Інституціоналізація антикорупційних трансформацій законодавства і практики його застосування у сфері публічно-правових відносин в Україні» (2020-2022 рр., 0120U102041). Дослідження здійснено відповідно до Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016-2020 роки, затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 03.03.2016 року, а також на 2021-2025 роки, затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26.03.2021 року № 12-21.

Достовірність, новизна висновків і рекомендацій, сформульованих у

дисертації. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в дисертації здійснено комплексне дослідження теоретико-правових засад комунікації громадянського суспільства і судової влади в Україні.

У дослідженні уперше виокремлено та охарактеризовано чотири основні етапи в осмисленні взаємозв'язку й комунікації громадянського суспільства й судової влади як соціально-правових явищ; обґрунтовано положення, що нормативне закріплення основних засад комунікації та взаємодії громадянського суспільства й судової влади у правових актах на міжнародному, європейському та національному рівнях є закономірним наслідком визнання значущості комунікації та взаємодії громадянського суспільства і судової влади, їх безпосереднього зв'язку із правами людини і принципами судової влади (насамперед, такими як незалежність, легітимність, транспарентність, гласність, відкритість), її ролі у підвищенні правової культури суспільства та формуванні довіри громадськості до судової влади; обґрунтовано природу й зміст комунікації громадянського суспільства і судової влади, які мають комплексний і динамічний характер, обумовлені атрибутивними властивостями громадянського суспільства й судової влади та особливостями громадянського суспільства як сумативної системи і судової влади як цілісної системи; охарактеризовано зміст комунікації громадянського суспільства й судової влади, який тлумачиться як цілеспрямований, взаємний, нелінійний процес, що здійснюється на основі правових норм та їх інтерпретації з використанням юридичної мови, має юридично визначені межі, передбачає обмін правовою інформацією, тісно пов'язаний з правовою свідомістю, правовою культурою, здатністю до спілкування суб'єктів громадянського суспільства й судової влади, правовими цінностями суспільства і спрямованістю на досягнення комунікативної рівноваги, взаєморозуміння, взаємного розвитку, підвищення рівня правової культури громадянського суспільства та його довіри до судової влади.

На увагу заслуговують і виокремлені автором положення про основні напрями й аспекти дослідження взаємодії й комунікації громадянського суспільства й судової влади у сучасній науці; обґрунтовані положення про напрями і засоби оптимізації комунікації громадянського суспільства й судової влади в Україні в контексті сучасних викликів; висновок, що комунікація судової

влади і громадянського суспільства є одним із проявів правової культури та правової психології.

Достовірність результатів дослідження, з поміж-іншого, забезпечена предметно обґрунтованою методологією дослідження, яка охоплює філософсько-світоглядні підходи, загальнонаукові й спеціально-наукові методи й засоби пізнання, а також здобутки філософії права, галузевих юридичних наук, окремі положення соціальної філософії, психології, соціології, культурології, політології в частині природи й змісту комунікації, правової комунікації, громадянського суспільства.

Практичне і наукове значення одержаних результатів, яке присвячено теоретико-правовим засадам комунікації громадянського суспільства і судової влади в Україні полягає в тому, що в дисертації сформульовано й обґрунтовано положення, висновки і пропозиції, які можуть бути використані у правозастосовній та правотворчій діяльності, зокрема в діяльності судових органів, які формують комунікаційну політику судової влади та її органів, питаннями взаємодії судів з громадянами, інститутами громадянського суспільства.

У правотворчій діяльності низка положень і пропозицій може стати частиною заходів, спрямованих на оновлення вітчизняного законодавства у сфері функціонування судової влади, запобігання й протидії корупції, формування правової культури українського суспільства загалом, окремих його груп зокрема, оптимізації підходів щодо забезпечення транспарентності, гласності, прозорості, підзвітності судової влади перед суспільством, організації та проведення активної інформаційної політики органів судової влади згідно з європейськими стандартами правосуддя (акт впровадження Запорізького окружного адміністративного суду від 24.06.2025 р.).

Щодо значення отриманих дисертанткою результатів для науково-дослідної діяльності, вважаємо, що низка положень і висновків дисертації цілком може слугувати підґрунтям подальшої розробки теоретичних і прикладних проблем комунікації громадянського суспільства і судової влади в умовах воєнного стану та повоєнної відбудови України.

У сфері освітницької та правовиховної діяльності матеріали можуть бути використані при підготовці навчально-методичних матеріалів з теорії держави та права, судових та правоохоронних органів України, цивільного процесу, кримінального процесу, порівняльного правознавства, філософії права та викладанні відповідних навчальних дисциплін у вищих навчальних закладах України. Значущість матеріалів дисертації підтверджується актом впровадження у науково-дослідну діяльність та навчальний процес Запорізького національного університету від 23.01.2025 р.

Стан оприлюднення результатів дослідження. Основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації, відображено у 10 публікаціях, серед них є публікації у фахових виданнях, зокрема тих, що входять до міжнародних баз даних (5), а також у збірниках матеріалів конференцій (5).

Оцінка структури та завершеності дисертаційного дослідження.

Дисертаційна робота Черповицької І.Ю. на тему «Теоретико-правові засади комунікації громадянського суспільства й судової влади в Україні», має логічно впорядковану структуру та завершений науково-дослідницький характер. Її побудову здійснено відповідно до чинних нормативно-правових актів, що регулюють підготовку та захист дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, зокрема Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, із подальшими змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії (постанова КМУ від 12 січня 2022 року № 44, зі змінами від 3 травня 2024 року № 507).

Загальний обсяг дисертації становить 292 сторінки, з них основний текст – 226 сторінок. Список джерел налічує 561 найменування та охоплює сучасні українські та зарубіжні джерела, нормативно-правові документи.

У дисертаційному дослідженні не зафіксовано випадків некоректного використання джерел, відсутні порушення авторських прав чи маніпуляції з результатами. Дисертантка чітко дотримується принципів академічної доброчесності, наведені у роботі цитати мають належне оформлення, позиції інших дослідників наводяться з відповідними посиланнями.

Не ставлячи під сумнів належний рівень проведеного Черповицькою І.Ю, дослідження, окремі його положення є дискусійними та потребують свого уточнення і конкретизації.

1. Обґрунтовуючи природу й зміст комунікації громадянського суспільства і судової влади, дисертантка зазначає, що вони мають комплексний і динамічний характер, обумовлені атрибутивними властивостями громадянського суспільства й судової влади та особливостями громадянського суспільства як сумативної системи і судової влади як цілісної системи.

Під час прилюдного захисту потребує більш розлогого тлумачення питання щодо того, як співвідносяться ці дві системи і яким чином можна оптимізувати комунікацію громадянського суспільства і судової влади, враховуючи, що це відмінні за характером системи – сумативна і цілісна.

2. Дослідивши практики впровадження інформаційно-комунікативних технологій у зарубіжних країнах та в Україні дисертантка наголошує, що інформаційно-комунікаційні технології є універсальним, доступним для всього суспільства каналом комунікації громадянського суспільства й судової влади, який має амбівалентний характер, оптимізує доступ до судової інформації, забезпечує стійкий зворотний зв'язок, з одного боку та здатний спричинити загрози забезпеченню незалежності, неупередженості судової влади, захисту персональних даних, з іншого боку» (с.28).

У зв'язку з цим постає питання: Які саме загрози забезпеченню незалежності, неупередженості судової влади створює впровадження практик інформаційно-комунікативних технологій в процесі комунікації громадянського суспільства і судової влади в Україні ?

3. У дисертаційному дослідженні авторка ґрунтовно аналізує і систематизує правові акти, які формують правове підґрунтя комунікації громадянського суспільства і судової влади (підрозділ 2.1) та напрями оптимізації такої комунікації розмежовуючи правові акти, які мають обов'язковий характер і правові акти рекомендаційного характеру. Таке розмежування є продуктивним і обґрунтованим. При цьому, значна увага приділяється висновкам КРЄС, зокрема Висновкам №3, 6, 7, 10, 14, 18, 19, 25, 26.

Водночас, ці висновки мають рекомендаційний характер. У чому полягає наукова й практична доцільність звернення до висновків КРЄС ? Чи існують випадки протиріч між актами КРЄС та вітчизняними правовими актами ?

4. У дисертації значна увага приділяється дослідженню особливостей комунікації громадянського суспільства і судової влади в умовах поширення пандемії. Водночас, поза увагою залишилися проблемні питання такої комунікації в умовах повномасштабного вторгнення та введення правового режиму воєнного стану. При цьому, враховуючи важливість комунікації громадянського суспільства і судової влади в Україні в умовах євроінтеграції, очікуваним виглядало б дослідження комунікації громадянського суспільства і судової влади в умовах запровадження воєнного стану.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертація на тему: «Теоретико-правові засади комунікації громадянського суспільства й судової влади в Україні» є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання, яке має істотне значення для загальної теорії права, тобто відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р., а її авторка – **Черповицька Інна Юріївна** – заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право, за спеціальністю 081 Право.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри процесуального права,

Чернівецького національного університету імені

Юрія Федьковича,

доктор юридичних наук, професор

Оксана ЩЕРБАНЮК

Людмила О. Щербанюк
засвідчую



директор МНУ
Федорчик Т.Д.